

HÖGSKOLAN
I HALMSTAD

Sjuksköterskeprogrammet 180hp

KANDIDATUPPSATS

Arbetsrelaterad stress

Sjuksköterskors upplevelser

Alexandra Freij och Pauline Fridh

Omvårdnad 15hp

Halmstad 2016-04-28

Arbetsrelaterad stress
Sjuksköterskors upplevelser

Författare: Pauline Fridh
Alexandra Freij

Ämne Omvårdnad
Högskolepoäng 15hp
Stad och datum Halmstad 2016-04-28

Titel	Arbetsrelaterad stress- Sjuksköterskors upplevelser
Författare	Pauline Fridh och Alexandra Freij
Sektion	Akademien för Hälsa och Välfärd
Handledare	Maria Mirskaya, universitetsadjunkt. Fil. Mag.
Examinator	Staffan Karlsson, universitetslektor.
Tid	VT 2016
Sidantal	13
Nyckelord	Arbetsrelaterad stress, patientsäkerhet, sjuksköterskor, upplevelser

Sammanfattning

Sjuksköterskor arbetar ofta i en miljö med stort ansvar och höga krav som kan leda till arbetsrelaterad stress som kan hota sjuksköterskornas hälsa och patientsäkerheten. Syftet med studien var att få ökad kunskap om sjuksköterskors upplevelser av arbetsrelaterad stress. Studien genomfördes som en litteraturstudie med sju vetenskapliga artiklar som låg till grund för studiens resultat. Efter granskning och analys av artiklarna framkom tre kategorier: kommunikationens och personalrelationers betydelse för upplevelsen av arbetsrelaterad stress, arbetsbelastningens betydelse för upplevelsen av arbetsrelaterad stress samt sjuksköterskeyrkets värde ur organisatoriskt-, samhälls- och personligt perspektiv. Studiens resultat visade att sjuksköterskor i flera länder upplevde stress i arbetet. Faktorer som i huvudsak bidrog till ökad arbetsrelaterad stress var brister i kommunikationen i sjuksköterskegruppen och även med olika professioner, hög arbetsbelastning samt sjuksköterskeyrkets nedvärdering ur organisatorisk-, samhälls- och ett personligt perspektiv. Det framkom även faktorer som bidrog till minskad arbetsrelaterad stress, till exempel reflektion i personalgruppen, möjlighet till rast samt delaktighet i organisationen. Vidare forskning för att belysa patienters, samt samhällets perspektiv på arbetsrelaterad stress hade varit av vikt för att uppmärksamma arbetsrelaterad stress inom sjukvården.

Title	Work- related stress- Nurses' experiences
Author	Pauline Fridh and Alexandra Freij
Department	School of Health and Welfare
Supervisor	Maria Mirskaya, Lecturer, MScN
Examiner	Staffan Karlsson, Senior Lecturer.
Period	Spring 2016
Pages	13
Keywords	Experiences, nurses, patient safety, work- related stress

Abstract

Nurses do often work in an environment with a big responsibility and high demands that can lead to work-related stress and can become a threat to nurses health and the patient safety. The aim of this study was to gain better knowledge about nurses' experiences of work-related stress. The study was performed as a literature study with seven scientific articles which formed the base for the result. After reviewing and analyzing the articles three themes occurred: The role of communication and relationship between workers for the experience of work- related stress, the role of workload for the experience of work-related stress and the worth of the nurse profession in an organizational-, societal- and a personal perspective. The result showed that nurses in several countries experienced stress in their work. The main factors for work- related stress were poor communication within a professional group and between nurses and other healthcare professionals, high workload, and the depreciation from an organizational-, societal- and personal perspective. The result also showed that work- related stress could be reduced with reflection, the opportunity to take breaks and participation in the organization. Further research to enlighten patients' and the society's perspective on work- related stress would be important to draw attention to work-related stress in healthcare.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Bakgrund	1
Sjuksköterskans profession	1
Arbetsrelaterad stress.....	2
Patientsäkerhet	2
Teoretisk referensram: Betty Neuman´s modell	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Problemformulering	3
Syfte	4
Metod	4
Datainsamling	4
Cinahl.	5
PubMed	5
Sammanfattning artikelsökning	6
Databearbetning.....	6
Forskningsetiska överväganden.....	6
Resultat	6
Kommunikationens och personalrelationers betydelse för upplevelsen av arbetsrelaterad stress	7
Arbetsbelastningens betydelse för upplevelsen av arbetsrelaterad stress	8
Sjuksköterskeyrkets värde ur organisatoriskt-, samhälls samt personligt perspektiv	8
Diskussion	9
Metoddiskussion.....	9
Resultatdiskussion	11
Konklusion och implikation	13

Referenser

Bilagor

Bilaga A: Sökordsöversikt

Bilaga B: Sökhistorik

Bilaga C: Artikelöversikt

Bilaga D: Bedömningsmall för kvalitativa studier

Inledning

Florence Nightingale beskrev omvårdnad som att vara ansvarig för någon annans hälsa och att sjuksköterskans yrke handlade om att erbjuda den vård som behövdes för patienters tillfrisknande samt att bidra till ökad hälsa (Pfetscher, 2014). Målet för vård och omvårdnad har inte ändrats över tid utan handlar fortfarande om att främja hälsa utifrån patientens förutsättningar och att kraften i sjuksköterskeyrket ligger i att fatta beslut utifrån egna observationer av patienten (Selanders & Crane, 2012). Patienter, anhöriga och närstående förväntar sig en sjuksköterska som är ett föredöme som arbetar aktivt för att tillfredsställa patienternas behov och utföra en säker vård som syftar till patienternas bästa (Ramanujan, Abrahamson & Anderson, 2008). Viktigt är dock att inte glömma att sjuksköterskans hälsa också måste vara god för att sjuksköterskan ska kunna utföra ett gott arbete där patienternas säkerhet inte äventyras (International council of Nurses, 2012). Arbetsrelaterad stress och hög arbetsbelastning har visat sig vara en fara för patientsäkerheten med följder som försämrad patienthälsa och ökad dödlighet (Aiken et al., 2014). Det är vårdgivarnas ansvar att erbjuda vård som är både säker och effektiv (Ramanujan et al., 2008). ”Där det bedrivs hälso- och sjukvård ska det finnas den personal, de lokaler och den utrustning som behövs för att god vård ska kunna ges” och ”hälso- och sjukvården ska arbeta för att förebygga ohälsa” (SFS 1982:763). Stress hos sjuksköterskor och upplevd hälsa har kommit att bli en viktig fråga i samband med brist på personal och ökad belastning på sjukvården vilket kan leda till försämrad vårdkvalité. (Gonge, Jensen & Bonde, 2002 refererad i Farquharson et al., 2012).

Bakgrund

Sjuksköterskans profession

Sundeeep (2015) beskriver sjuksköterskeyrket som en bred och komplex profession där en god patientrelation, en god samarbetsförmåga, en god vård med fokus på hela människan och dennes välbefinnande är nyckelord. Yrket innebär också hantering och administrering av läkemedel, problemlösning, patientansvar, dokumentation och sjuksköterskan är också en pedagog som utbildar medarbetare, patienter och anhöriga (Sundeeep, 2015). Sjuksköterskor i en studie gjord i Nya Zeeland och Australien (Carryer, Gardner, Dunn & Gardner, 2007) lyfte fram tre huvudområden som ansågs vara viktiga för professionen. De områden som utmärkte sig var kunnande och yrkesskicklighet, effektivitet i sin profession och gott ledarskap. Kunnandet sågs som en viktig del då kunskapen inom det egna yrkesområdet bidrog till en säkrare vård. Effektivitet inom professionen syftade i huvudsak till autonomi och tekniskt kunnande för att våga kräva patologisvar och röntgensvar. Ledarskapet handlade inte endast om att vara en arbetsledare i sitt arbetslag utan det handlade också om att leda sjukvården framåt och leda den till utveckling (Carryer et al., 2007). För att kunna utveckla vårdandet, skydda patienter och bidra till ett friskare samhälle arbetar sjuksköterskor efter etiska regler (Kangasniemi, Pakkanen & Korhonen, 2015) som bygger på skyldigheter, personliga åtaganden, rättigheter och ansvar (Vanaki &

Memarian, 2009). Sjuksköterskor har ett ansvar som kräver ett personligt engagemang i sin yrkesroll som omfattar såväl självgranskning, självrespekt, utbildning av andra sjuksköterskor och även relationen med patienter och arbetskollegor (Vanaki & Memarian, 2009).

Arbetsrelaterad stress

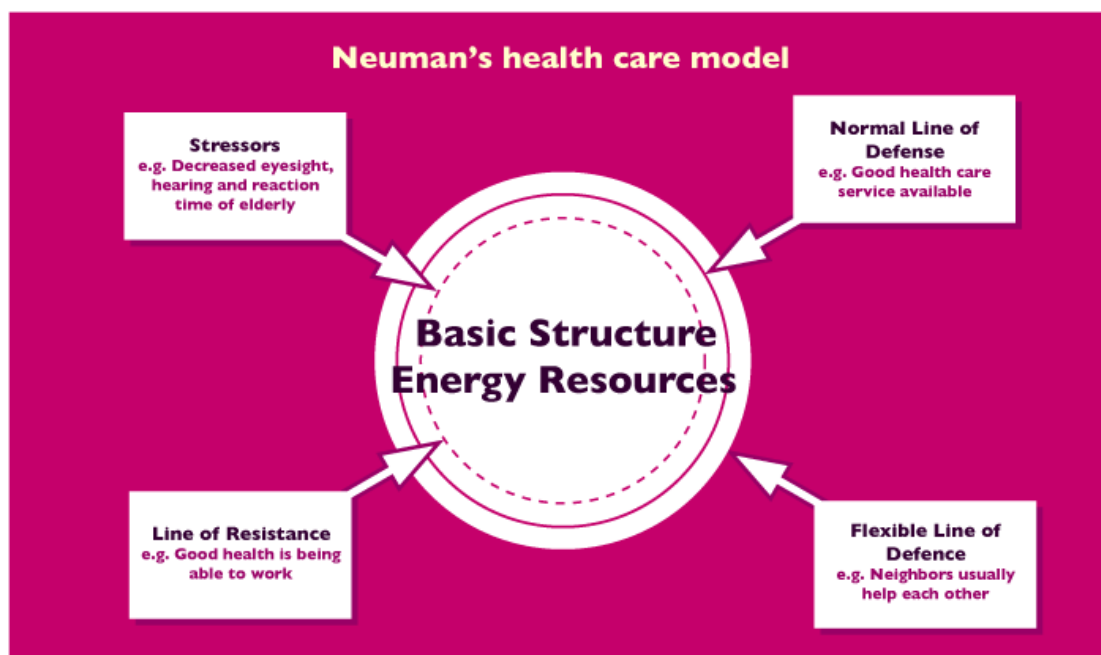
Stress kan definieras som kroppens reaktion på krav, hot och belastning (Gustafsson, 2014). I Sverige rapporterade 10 % av männen och 16 % av kvinnorna en upplevd stress (FOUU Region Halland, 2015). Arbetsrelaterad stress benämns som en skadlig reaktion både känslomässigt samt kroppsligt då personen inte kan leva upp till de krav som ställs från arbetet (Leka, Hassard & Yanagida, 2012). Personens eget ansvar i arbetslivet har blivit en central del som sätter höga krav på individens prestation (Gustafsson, 2014). Inom sjukvården som är en organisation i ständig förändring med oförutsägbara utgångar krävs det att sjukvårdspersonalen ständigt anpassar sig för att ge fortsatt god vård (Hast, Thomson & Wolf, 2013). Sambandet mellan arbetsrelaterad stress och psykisk ohälsa visar hur väsentliga förhållandena på arbetsplatsen är för upplevd hälsa (Tennant, 2001). Stress i arbetet kan bidra till utmattning, fatigue och på sikt även leda till utbrändhet (Kinnunen- Amoroso, 2011). De psykiska sjukdomarna har ökat under 2000- talet där man relaterar till minskad arbetstrygghet och ökad arbetsbelastning är möjliga stressfaktorer (Tennant, 2001). Mellan 2008-2013 rapporterade 30 % av personalen inom hälso- och sjukvård att hög belastning i arbetet var en bidragande orsak till deras upplevda stress (Arbetsmiljöverket, 2015).

Patientsäkerhet

Sjuksköterskor spelar en viktig roll i att upprätthålla patienternas säkerhet och anses ha det främsta ansvaret för att patienterna inte utsätts för risker i samband med vård och omvårdnad (Ramanujan et al., 2008). Arbetet ska utföras på ett professionellt sätt och utföras i enlighet med sjuksköterskeprofessionens riktlinjer (Lovink, Kars, Ginkel, Janneke & Schoonhoven, 2015). Sjuksköterskornas arbete får inte heller utföras på ett sådant sätt att det påverkar patienternas vilja att be om hjälp och på sådant sätt utsätta patienterna för onödiga risker (Rainey, Elrich, Mackintosh & Sandall, 2015). I patientsäkerhetslagen (SFS 2010:659) står det att personal inom hälso- och sjukvård har en skyldighet att bedriva en så säker vård som möjligt för att förhindra att patienten drabbas av en vårdskada i samband med, eller efter ett vårdtillfälle. Sjuksköterskors möjlighet att utföra en god vård kan dock påverkas av ogynnsamma arbetsförhållanden där patienterna kan komma till skada (Miller, 2008). En studie gjord i 9 Europeiska länder visade att arbetsrelaterad stress och hög arbetsbelastning är en fara för patientsäkerheten då ett minskat antal sjuksköterskor på en arbetsplats i hög grad påverkar patienternas hälsa och risken för dödlighet ökar (Aiken et al., 2014).

Teoretisk referensram: Betty Neuman's modell

Studien utgår från Betty Neumans (2010) systemmodell som beskriver människan, människans omgivning och människans reaktioner på olika stressorer i omgivningen. Människan ses av Neuman (2010) som en öppen individ som interagerar med interna och externa omgivningar och stressorer. Människan är i ständig förändring mot stabilitet och hälsa eller mot sjukdom. Omgivningen beskrivs av Neuman (2010) som alla faktorer som påverkar och kan påverka miljön. Omgivningen förekommer enligt Neumans (2010) modell i tre olika former. Intern omgivning är de interaktioner som förekommer inom personen. Extern omgivning handlar om omgivningen och alla påverkansfaktorer utanför personen. Den skapande omgivningen är vad personen själv skapar i sin omgivning för att kunna hantera stress och stressfaktorer. Stressfaktorer, så kallade stressorer är enligt Neuman (2010) spänningsproducerande situationer som kan påverka individens hälsa och upplevelse av hälsa både positivt och negativt. Även stressorer förekommer i Neumans (2010) modell i tre olika former. Intrapersonella stressorer är de som förekommer inom personen och som interagerar tillsammans med den skapande omgivningen. Interpersonella stressorer är stressorer som förekommer utanför personen men i personens närhet. Extrapersonella stressorer är de stressorer som uppkommer utanför personen med en större distans från människans närhet (Neuman & Fawcett, 2010).

Figur: Betty Neuman's health care model. Hämtad från:
<http://www.chinesenursing.org/openaccess/sn334/modules/content5-1.html>

Problemformulering

Brist på sjuksköterskor och ett stort behov av sjukvård gör att sjuksköterskor ofta arbetar i en miljö med ansvar för många patienter. En ökad arbetsrelaterad stress kan

komma att hota sjuksköterskornas hälsa och därmed indirekt hota patienternas säkerhet. För att förebygga konsekvenser av arbetsrelaterad stress är det därför viktigt att öka förståelsen för sjuksköterskors upplevelser av detta fenomen.

Syfte

Att belysa sjuksköterskors upplevelser av arbetsrelaterad stress.

Metod

Studien genomfördes som en systematisk litteraturstudie vilket innebär att systematiskt söka, granska och sammanställa information inom ett valt område (Forsberg & Wengström, 2013). Studien är utformad utifrån ett kvalitativt perspektiv och den insamlade informationen analyserades induktivt som innebär att finna mönster och teman utifrån insamlad fakta (Forsberg & Wengström, 2013).

Datainsamling

Först gjordes en inledande fritextsökning i sökmotorn Summon för att få en övergripande uppfattning om vilken forskning som fanns inom ämnet. Sökorden som användes var *workrelated stress*, *nurses* och *nursing*. Därefter genomfördes en mer strukturerad sökning med sökord som utarbetades i relation till vårt syfte, de sökord som valdes var: *workrelated stress* (arbetsrelaterad stress), *stress* (stress), *nurses* (sjuksköterskor), *experience* (upplevelse) och *stress in nurses* (stress hos sjuksköterskor) (Tabell 1). Sökningen gjordes i databaserna PubMed och Cinahl då de är inriktade på omvårdnadsforskning (Forsberg & Wengström, 2013). MeSH- termer (MeSH) användes i PubMed och Exakt Subject Heading (MH) användes i databasen Cinahl (Forsberg & Wenström, 2013). Trunkering * samt fritextsökning användes för att få en bredare sökning i databaserna. Den booleska operatortorn AND användes för att förbinda sökorden och förfina sökningen och få ett smalare resultat (Forsberg & Wengström, 2013). Samma sökord och sökordskombinationer användes i PubMed och Cinahl (Tabell 2). Artiklar vars titel inte relaterade till syftet valdes bort. Inklusionskriterierna (Billhult & Gunnarsson, 2012) var artiklar som belyste sjuksköterskors upplevelser av stress i arbetet. Artiklarna skulle vara vetenskapliga, vara publicerade mellan 2011-2016, vara skrivna på engelska samt vara med kvalitativ ansats. Exklusionskriterierna (Billhult & Gunnarsson, 2012) var artiklar med fokus på studenter, artiklar med inriktning på specialistsjuksköterskor och artiklar som var äldre än fem år samt med kvantitativ ansats. För att erhålla en god kvalitet på arbetet inkluderades endast artiklar som hade 70 % eller högre vid kvalitetsgranskning enligt Carlsson & Eimans (2003) bedömningsmall för studier med kvalitativ metod (Bilaga D). Bedömningsmallen består av 20 frågor som syftar till artikelns utformning. De olika svarsalternativen poängsätts med poäng mellan noll och tre beroende på utförandet av studiens olika delar. Poängen räknas därefter samman och räknas om till procent där procentsatsen avgör kvalitén på studien

mellan grad ett och grad tre där grad ett innebär en hög vetenskaplig kvalitet och grad tre är en något sämre vetenskaplig kvalitet (Bilaga D).

Cinahl

Totalt gjordes fyra databassökningar på Cinahl då databasen främst innehåller omvårdnadsforskning (Forsberg & Wengström, 2013). Sökorden som användes var: ”workrelated stress, stress, stress in nurses, nurs och experience”. Sökorden användes i olika kombinationer och den booleska operatorn AND användes i sökningarna för att kombinera de olika sökorden (Forsberg & Wengström, 2013). Första sökningen var en fritextsökning och genomfördes med sökorden workrelated stress, nurs* och experience. Sökningen gav totalt 16 träffar och av dessa lästes fem abstrakt vars titel relaterade till studiens syfte, en artikel kvalitetsgranskades vilket resulterade i noll resultatartiklar. Andra sökningen gjordes med sökorden nurses (MH), experience och stress vilket resulterade i 60 träffar där 12 abstrakt lästes vars titel relaterade till studiens syfte, fyra artiklar granskades vilket resulterade i två nya resultatartiklar. Den tredje sökningen bestod av sökorden stress (MH) kombinerat med nurses (MH). Sökningen gav 24 träffar, fem abstrakt lästes vars titel relaterade till studiens syfte, en artikel granskades och resulterade i en ny resultatartikel. Fjärde sökningen gjordes med sökorden stress in nurses, nurs* och experience. Sökningen gav 308 träffar, 26 abstrakt vars titel relaterade till studiens syfte lästes igenom och av dem granskades fem artiklar vilket resulterade i två nya resultatartiklar.

PubMed

Totalt gjordes fyra databassökningar på PubMed då databasen främst innehåller omvårdnadsforskning (Forsberg & Wengström, 2013). Sökorden som användes var: ”workrelated stress, stress, stress in nurses, nurs och experience”. Sökorden användes i olika kombinationer och den booleska operatorn AND användes i sökningarna för att kombinera de olika sökorden (Forsberg & Wengström, 2013). Första sökningen var en fritextsökning med sökorden work related stress kombinerat med nurs* och experience. Sökningen gav 106 träffar, 14 abstrakt lästes igenom vars titel relaterade till studiens syfte, inga artiklar granskades vilket inte resulterade i några nya resultatartiklar. Andra sökningen gjordes med MeSH- termen nurses kombinerat med experience och stress. Detta resulterade i 76 träffar, nio abstrakt med titel som relaterade till studiens syfte lästes varav två artiklar granskades och resulterade i en ny resultatartikel. Den tredje sökningen gjordes med sökordet stress (all fields) kombinerat med nurses (MeSH). Sökningen gav 230 träffar, 18 lästa abstrakt med titlar som relaterade till studiens syfte lästes. En artikel granskades vilket resulterade i en ny resultatartikel. Vid sökning fyra användes sökorden stress in nurses, nurs* och experience. Sökningen gav 321 träffar, 15 abstrakt lästes med titel som relaterade till studiens syfte, en artikel granskades som inte valdes ut till resultat.

Sammanfattning artikelsökning

Totalt gav alla sökningar 1141 träffar, varav 104 stycken abstrakt lästes och av dem granskades 15 stycken artiklar, vilket till slut resulterade i sju stycken kvalitativa resultatartiklar som svarade på studiens syfte. Resultatartiklarna granskades enligt Carlsson och Eimans (2003) bedömningsmall för kvalitativa studier (Bilaga D). Kvalitetsgranskningen gjordes först individuellt sedan jämfördes och diskuterades resultaten för att nå en gemensam bedömning. Den vetenskapliga kvaliteten graderades mellan grad ett och grad tre, där grad ett innebar hög kvalitet. Av de sju artiklarna som valdes graderades tre stycken till grad ett och fyra stycken till grad två enligt Carlsson och Eimans (2003) bedömningsmall för kvalitativa studier. Dubletter framkom i ett par av sökningarna i de olika databaserna.

Databearbetning

De granskade artiklarna sammanställdes i en artikelöversikt (Bilaga C). Därefter lästes artiklarnas resultat igenom flera gånger individuellt samt sammanställdes individuellt där de delar som ansågs motsvara studiens syfte markerades med olika färger för olika kategorier. De individuellt valda kategorierna diskuterades sedan gemensamt och de kategorier som liknade varandra sammanställdes och utgjorde litteraturstudiens resultat (Forsberg & Wengström, 2013). De kategorier som framkom vid sammanställningen var: *Kommunikationens och personalrelationers betydelse för upplevelsen av arbetsrelaterad stress, arbetsbelastningens betydelse för upplevelsen av arbetsrelaterad stress samt sjuksköterskeyrkets värde ur organisatorisk-, samhälls- samt personligt perspektiv.*

Forskningsetiska överväganden

Lagen om etikprövning (SFS 2003:460) syftar till att ”skydda den enskilda människan och respektera människovärdet vid forskning. Personuppgiftslagen (1998:402) skyddar människor mot att personlig integritet kränks genom behandling av personuppgifter och ligger till grund för hur forskning med människors deltagande bör utföras. Samtliga artiklar som inkluderats i studien har innan publicering etiskt granskats och godkänts.

Etiska överväganden gällande nytta och risker med litteraturstudien har gjorts och valet att göra denna studie grundar sig i att sjuksköterskors upplevelser av arbetsrelaterad stress behöver lyftas fram och diskuteras för att skapa intresse för en förändring i sjuksköterskors arbete och då få en ökad arbets kvalitet för sjuksköterskor och även skapa en säkrare vårdmiljö för patienterna.

Resultat

Temat *Kommunikationens och personalrelationers betydelse för upplevelsen av arbetsrelaterad stress* lyfter kommunikationens och personalrelationernas betydelse för upplevelsen av arbetsrelaterad stress, både som en stressfaktor och även som

faktorer som minskar stress. Tema två *Arbetsbelastningens betydelse för upplevelsen av arbetsrelaterad stress* belyser olika faktorer som ger en ökad arbetsbelastning och som då också påverkar upplevelsen av ökad arbetsrelaterad stress. Det tredje temat *Sjuksköterskeyrkets värde ur organisatorisk-, samhälls- samt personligt perspektiv* handlar i huvudsak om stödet från chefer och delaktigheten i beslut på arbetsplatsen och även om hur sjuksköterskor upplever sjuksköterskeyrkets värde sett i organisationen, i samhället och ur ett personligt perspektiv.

Kommunikationens och personalrelationers betydelse för upplevelsen av arbetsrelaterad stress

Mobbning, kommunikationsproblem och konflikter i personalgruppen uppgavs som faktorer till ökad arbetsrelaterad stress. Exempel på situationer då sådana problem kunde uppstå var vid överrapportering mellan avdelningar, skillnader i sjuksköterskors erfarenhet av arbetet (Happel, Dwyer, Reid-Searl, Burke & Caperchione, 2013) samt konflikter som uppstod mellan olika professioner på grund av brist på respekt för varje professions yrkesroll (Wadensten, Wennerberg, Silen & Ahlström, 2009). Stress i samband med överrapportering av en patient mellan avdelningar uttrycktes då information som getts inte varit fullständig och påverkat patientens vård på ett negativt sätt (Happel et al., 2013). Sjuksköterskor med lång arbetslivserfarenhet nämnde i flera studier hur oerfarna sjuksköterskors brist på beredskap skapade en viss spänning och irritation (Adib- Hajbaghery, Khamechian & Masoodi- Alavi, 2012) och flera sjuksköterskor nämnde också att de yngre och oerfarna sjuksköterskorna blev en stressfaktor då deras arbete behövde övervakas och eventuella fel behövde rättas till (Lim, Hempworth & Bogossian, 2011) vilket ledde till en försämrad relation i personalgruppen (Happel et al., 2013). God kommunikation och goda relationer ansågs vara en faktor som gav en minskad stress i arbetet (Barlem, Lunardi, Lerch, Thomaschewski & Silva de Silveria, 2013). En god relation i personalgruppen uttrycktes också ha ett stort värde för att underlätta möjligheterna att ge en god vård (Wadensten et al., 2009). Förbättring i kommunikationen uttalades då sjukvårdspersonal fick möjlighet att ta raster (Wadensten et al., 2009). Sjuksköterskors behov att ta rast och möjligheter till micropauser belystes även i Happel et al. (2013) och Lim et al. (2011) studier. Möjligheten till reflektion uttrycktes också vara en viktig faktor för att stärka kommunikationen och lagandan i personalgruppen (Barlem et al., 2013 & Wadensten et al., 2009). Sjuksköterskor uttalade även värdet av stöd från kollegor vid svåra vårdssituationer där en annan synvinkel från kollegorna gavs som ett exempel för minskad stress (Wadensten et al., 2009 & Lim et al., 2011). Humor och skritt uttrycktes också vara av vikt för att skapa en stark personalgrupp och få ökad kärlek till arbetet (Lim et al., 2011).

Arbetsbelastningens betydelse för upplevelsen av arbetsrelaterad stress

Brist på personal sågs i flera studier som en av huvudfaktorerna till arbetsrelaterad stress (Adib- Hajbaghery et al., 2012; Happel et al., 2013 & Wadensten et al., 2009). Bristen på personal uppgavs göra att få sjuksköterskor hade ansvar för fler patienter (Happel et al., 2013; Wadensten et al., 2009 & Lim et al., 2011). Ansvar över många patienter uttrycktes skapa rädsla för att göra fel och skada patienterna (Wadensten et al., 2009 & Adib- Hajbaghery et al., 2012). Flera sjuksköterskor uppgav att det inte fanns tid för grundläggande vård och engagemang på grund av brist på personal (Wadensten et al., 2009). Deltagare i Happel et al. (2013) studie nämnde användandet av avancerad utrustning och specialutrustning som ett stressmoment och brist på tillräckliga resurser, till exempel material för omläggning av sår uppgavs i flera studier som en orsak till ökad arbetsrelaterad stress (Wadensten et al., 2009; Barlem et al., 2010 & Adib- Hajbaghery et al., 2012). Brist på tid och resurser uppgavs göra att patienter i vissa situationer fick vänta länge (Wadensten et al., 2009) då arbetsmiljön gjorde att sjuksköterskor prioriterade de mest sjuka patienterna före de mindre sjuka vilket gav en ökad stress och uttrycktes ge känslan av sämre patientsäkerhet (Barlem et al., 2013). En ökad distansering till patienterna beskrevs som en strategi för att inte bli för engagerad i en patients vård och därmed ta tid från någon annan patient (Barlem et al., 2013; Vagharseyyedin, Vanaki & Mohammadi, 2011). En krävande arbetsbörda uttrycktes ge svårigheter för sjuksköterskor att utföra en god omvårdnad enligt de regler och förordningar som fanns (Wadensten et al., 2009). Ovetskapen om vilket akut tillstånd som kunde uppstå gav en ökad stress och sjuksköterskor uttryckte en känsla av att ständigt vara i beredskap (Adib- Hajbaghery et al., 2012 & Wadensten et al., 2009). De oväntade aspekterna i arbetet uttalades av många sjuksköterskor ge en minskad känsla av kvalitet i arbetslivet där en sjuksköterska jämförde sjukvårdspersonal med soldater som inte visste var eller när nästa attack skulle komma (Vagharseyyedin et al., 2011).

Sjuksköterskor i flera studier uttryckte att de kände sig tvingade att välja karriären och jobbet före familjelivet. Detta då arbetet, ofta i skift gjorde det svårt att planera aktiviteter med familjen (Adib- Hajbaghery et al., 2012 & Nasrabadi, Seif, Razoolzadeh & Emami, 2010). Skiftarbete uppgavs vara en orsak till att personalen kände sig trötta (Happel et al., 2013) och en sjuksköterska från Nasrabadi et al. (2010) studie som arbetade nattskift uttryckte en känsla av oförmögenhet att vara en god mor på grund av ökat sömnbehov. Press från arbetet uppgavs göra att många sjuksköterskor fick sätta sina egna intressen åt sidan för att ägna sig åt arbetet (Adib- Hajbaghery et al., 2012 & Nasrabadi et al., 2010).

Sjuksköterskeyrkets värde ur organisatoriskt-, samhälls- samt personligt perspektiv

Ytterligare stressfaktorer som uttalades var avsaknad av stöd från chefer och delaktighet i de beslut som togs på avdelningen (Vagharseyyedin et al., 2011, Adib-

Hajbaghery et al., 2012 & Happel et al., 2012). I några fall uttryckte sjuksköterskor brist på uppmuntran, uppskattning och omtanke från cheferna samt att det även förekom fall då en dålig relation till chefer istället resulterade i klagomål och skapandet av spänning mellan personal (Vagharseyyedin et al., 2011 & Lim et al., 2011). I samarbetet med chefer uppgav sjuksköterskor att de ibland inte blev hörda eller tagna på allvar (Wadensten et al., 2009). Sjuksköterskor i Sverige och Singapore uttryckte besvikelse över att deras kunskaper och yrkeskompetens inte respekterades och värderades (Wadensten et al., 2009 & Lim et al., 2011). Sjuksköterskor uttryckte även ökad stress i strävan att uppfylla de förväntningar som ställdes på dem i arbetet och även i samhället (Lim et al., 2011 & Happel et al., 2013) Deltagare från en studie gjord i Singapore uttryckte ett tvång över att imponera på vänner och familj genom att arbeta hårt och tjäna mycket pengar (Lim et. al, 2011). Det förekom också exempel på sjuksköterskor som ljög om sin lön på grund av skamkänslor för sjuksköterskeyrkets låga status (Adib- Hajbaghery et al., 2012). Äldre sjuksköterskor uttryckte en stress över att gå i pension på grund av ökad personalbrist (Vagharseyyedin et al., 2011). Kärleken till yrket uttalades dock som en av de starkaste anledningarna till minskad arbetsrelaterad stress där känslan av att ge en god vård och att se patienternas återhämtning och tillfrisknande var det som uppgavs ge energi i arbetet (Adib-Hajbaghery et al., 2012 & Vagharseyyedin et al., 2011).

Diskussion

Metoddiskussion

Syftet med studien var att belysa sjuksköterskors upplevelser av arbetsrelaterad stress. Materialet samlades in i databaserna PubMed och Cinahl då dessa i huvudsak inriktar sig mot omvårdnad (Forsberg & Wengström, 2013). Totalt valdes sju artiklar ut till studiens resultat. Fem artiklar valdes från Cinahl och flera av resultatartiklarna hittades även som dubletter i PubMed. Två artiklar valdes från PubMed som inte återfanns i Cinahl.

En inledande sökning gjordes i sökmotorn Summon för att få en uppfattning om hur mycket och vilken typ av forskning som fanns inom ämnet, gällande både forskningsläget och eventuella brister i forskning som har gjorts. Den inledande sökningen visade på en bred forskning inom ämnet men mycket av det som fanns hade en kvantitativ ansats med fokus på alla stressfaktorer som förekom inom sjuksköterskeyrket, där av valet att inkludera studier som var av kvalitativ ansats och med fokus på sjuksköterskors upplevelser av arbetsrelaterad stress.

De sökord som användes i den systematiska sökningen (workrelated stress, nurses, nurs, experience, stress och stress in nurses) ansågs relevanta i relation till studiens syfte. Nurses användes som ämnesord i PubMed och stress samt nurses användes som ämnesord i Cinahl då det förekom som ämnesord i databasen. De andra sökorden (workrelated stress, experience och stress in nurses) användes i kombinationer med

ämnesord eller i egna kombinationer för att kunna täcka ett större forskningsområde. Sökningarna gjordes med både ämnesord, trunkering * och som fritextsökningar för att säkerställa att relevanta artiklar inte missades i sökningen. De åren som valdes för sökningen var fem år i tre sökningar. Den fjärde sökningen som gjordes i Cinahl ökades till 10 år för att hitta fler resultatartiklar. Den fjärde sökningen i PubMed (Nurse (MeSH) AND stress (all fields) ökades också till 10 år men resulterade i väldigt många artiklar. Beslutet togs då att sökningen i Cinahl gjordes med 10 år och med tre år i PubMed för att antalet artiklar att gå igenom skulle vara realistiskt, samt att sökningen i Cinahl gjordes först och resulterade i tre resultatartiklar. Trunkering * användes på sökordet nurs för att få med flera böjningar av ordet nurs (nurse, nurses, nursing) och därmed också få en bredare sökning. I Cinahl valdes alternativet research article för att begränsa sökningen till vetenskapliga artiklar. Denna begränsning kunde inte göras i PubMed. Exklusionskriterierna (Billhult & Gunnarsson, 2012) var artiklar med fokus på studenter då studenter ofta kan uppleva stress i samband med sjuksköterskeutbildningen. Artiklar gällande specialistsjuksköterskor valdes bort då studien skulle vara inriktad mot allmänsjuksköterskor. Artiklar med kvantitativ ansats valdes bort då studiens syfte var att belysa sjuksköterskors upplevelser av arbetsrelaterad stress. Att kvantitativa artiklar valdes bort kan vara en svaghet då flera intressanta artiklar kan ha missats. En styrka i valet av kvalitativa artiklar är dock att kvalitativ forskning belyser subjektiva upplevelser av ett fenomen (Forsberg & Wengström, 2013), vilket stämmer överens med studiens syfte att belysa sjuksköterskors upplevelser av arbetsrelaterad stress. Artiklar vars titel inte relaterade till studiens syfte valdes bort och kan därför vara en svaghet då titeln inte alltid speglar artikelns innehåll. De valda resultatartiklarna lästes igenom och granskades individuellt enligt Carlsson och Eimans (2003) granskningsmall för kvalitativa studier (Bilaga D). I studien har artiklar med grad ett och grad två inkluderats vilket är en styrka för studiens kvalitet samt för studiens trovärdighet (Forsberg & Wengström, 2013). Artiklarnas resultat analyserades och sammanställdes enskilt, sedan diskuterades resultatet gemensamt för en gemensam sammanställning av artikeltolkningen som också är en styrka vad gäller studiens trovärdighet (Wallengren & Henricsson, 2012). Resultatartiklarnas studier var utförda i Iran (3), Australien (1), Sverige (1), Singapore (1) och Brasilien (1). Studiernas ursprungsländer kan både vara en svaghet och en styrka. En svaghet är att det kan vara svårt att få ett resultat som är gemensamt och enhetligt för studiens syfte. En styrka med studiernas bredd kan dock vara att resultaten kan överföras till flera länder och studiernas bredd visar även att stress i sjuksköterskeprofessionen är ett globalt fenomen som behöver lyftas och studeras.

Vid den inledande sökningen samt den systematiska sökningen visade det sig att sjuksköterskors upplevelser av arbetsrelaterad stress från ett kvalitativt perspektiv inte var beforskat i samma utsträckning som forskning med kvantitativ design. Resultatet är baserat på sju resultatartiklar vilket kan ses som en svaghet på grund av det låga

antalet. En styrka är dock att de artiklar som inkluderades beskrev samma eller liknande faktorer som påverkade sjuksköterskors upplevelser av arbetsrelaterad stress.

Resultatdiskussion

I litteraturstudiens resultat framkom flera teman som beskriver faktorer vilka påverkar sjuksköterskors upplevelser av arbetsrelaterad stress. De teman som framkom var: *Kommunikationens och personalrelationers betydelse för upplevelsen av arbetsrelaterad stress, arbetsbelastningens betydelse för upplevelsen av arbetsrelaterad stress samt sjuksköterskeyrkets värde utifrån organisatoriskt-, samhälls- och ett personligt perspektiv.*

Kommunikationens och personalrelationers betydelse för upplevelsen av arbetsrelaterad stress belyser vikten av god kommunikation och goda relationer mellan professionerna och i personalgruppen för att minska arbetsrelaterad stress (Barlem et al., 2010; Adib- Hajbaghery et al., 2012 & Lim et al., 2011). Vikten av en god relation i personalgruppen förekom även i forskning om patientsäkerhet där försämrad kommunikation och relation i personal och mellan professionerna gav försämrad patientsäkerhet (Dehghan- Nayeri, Ghaffari & Shali, 2015). En god samarbetsförmåga och en god relation i personalgruppen sågs som viktigt även i etikforskning inom sjuksköterskeyrket då det är en del i sjuksköterskans profession och yrkesetik (Vanaki & Memarian, 2009; Kangasniemi et al., 2015).

I temat arbetsbelastningens betydelse för upplevelsen av arbetsrelaterad stress var bristen på personal en av de mest framträdande faktorerna till ökad upplevelse av arbetsrelaterad stress vilket bidrog till att sjuksköterskor uttryckte en rädsla för att göra fel och skada patienterna (Adib- Hajbaghery et al., 2012; Happel et al., 2013; Wadensten et al., 2009 & Lim et al., 2011). En stor brist på sjuksköterskor som stressmoment och därmed också ett ökande patientantal per sjuksköterska bekräftades i flera studier med fokus på arbetsrelaterad stress och dess påverkan utifrån ett patientsäkerhetsperspektiv (Zarera et al., 2009; Dehghan- Nayeri et al., 2015). Att en hög arbetsbelastning påverkar patientsäkerheten bekräftas i Aiken et al. studie (2014) där hög arbetsbelastning och minskad personalstyrka gav ökad risk för brister i patientsäkerheten och ökad risk för dödlig utgång för patienterna. Användandet av avancerad utrustning och brist på materiella resurser lyftes även fram i temat arbetsbelastningens betydelse för arbetsrelaterad stress (Happel et al., 2013; Wadensten et al., 2009; Barlem et al., 2010 & Adib- Hajbaghery et al., 2012). Hantering av avancerad utrustning och brist på resurser nämns också i en studie med fokus på patientsäkerhet (Dehghan- Nayeri et al., 2015). Carryer et al. (2007) beskriver tekniskt kunnande samt förutsättningarna för utbildning och utveckling som en del av sjuksköterskans yrkesroll där kunskap ses som en förutsättning för god vård. Resultatet under temat arbetsbelastningens betydelse för upplevelsen av arbetsrelaterad stress visade att sjuksköterskors arbetsmiljö gjorde att de mindre sjuka patienterna nedprioriterades för de mest sjuka patienterna (Barlem et al., 2010).

Resultatet visade också att sjuksköterskor valde att distansera sig från patienterna för att inte bli för involverade i vården och ta tid från någon annan patient (Barlem et al., 2010). Detta strider mot Lovink et al. (2015) påstående att sjuksköterskearbetet ska utföras på ett professionellt sätt. Äldre forskning bekräftar ytterligare att arbetsmiljön kan försvåra sjuksköterskors möjlighet att utföra en god vård (Miller, 2008). Betty Neuman beskrev omgivningen och personens reaktioner på omgivningen som en del i upplevelsen av och hanteringen av stress (Neuman & Fawcett, 2010). Arbetet kan enligt Neuman ses som en extern omgivning där olika stressorer kan påverka personen både positivt och negativt. Temat arbetsbelastningens betydelse för upplevelsen av arbetsrelaterad stress visade att stress från arbetet, som är en extern omgivning utgjorde ett hot mot egna intressen och uttrycktes göra att sjuksköterskor behövde välja karriären före familjelivet (Adib- Hajbaghery et al., 2012 & Nasrabadi et al., 2010). Att arbetet har blivit en stor del i livet kan styrkas av Gustafsson (2014) som belyser ökade krav på arbetet och personens eget ansvar för att arbetet blir utfört på ett korrekt sätt. Temat arbetsbelastningens betydelse för upplevelsen av arbetsrelaterad stress lyfter även oregelbundna arbetstider som en stressfaktor med trötthet och svårigheter att planera familjeaktiviteter som följd (Adib- Hajbaghery et al., 2012; Happel et al., 2013 & Nasrabadi et al., 2010). Att hög arbetsbelastning har stor betydelse för hälsan bekräftas av stressforskning som framhäver att arbetsrelaterad stress kan vara skadligt både känslomässigt och kroppsligt och även leda till utmattning och på sikt även utbrändhet (Leka et al., 2012; Kinnunen- Amoroso, 2011). Tankar som uppkommit i samband med resultatet i temat arbetsbelastningens betydelse av upplevelsen av arbetsrelaterad stress är att sjuksköterskor i en studie gjord i Sverige (Wadensten et al., 2009) uttryckte att de inte kunde arbeta på ett etiskt korrekt sätt samt att brist på personal påverkade patientsäkerheten. Att utföra vård som inte är säker strider mot patientsäkerhetslagen (SFS 2010:659) som poängterar vikten av säker vård för att förhindra att patienterna drabbas av vårdskador. Bemanningen inom sjukvården omnämns i hälso- och sjukvårdslagen (SFS 1982:763) som belyser att det ska finnas den personal som behövs för att kunna ge god vård. Att resultatet inkluderar en svensk studie (Wadensten et al., 2009) där hög arbetsbelastning, brist på personal med mera omnämns visar att sjukvården i Sverige bryter mot flera lagar som i huvudsak syftar till en god och säker vård.

I temat sjuksköterskeyrkets värde ur organisatorisk-, samhälls- samt personligt perspektiv framkom hur chefernas ledarskap och engagemang i sjuksköterskornas arbetsmiljö kan påverka upplevelsen av arbetsrelaterad stress (Vagharseyyedin et al., 2011; Adib- Hajbaghery et al., 2012; Happel et al., 2013 & Lim et al., 2011). Chefernas engagemang i personalgruppens arbete och kontroll av arbetsbelastningen i personalgruppen sågs som en viktig faktor för upplevelsen av arbetsrelaterad stress även av deltagarna i Jones, McLaughlin och Wolf (2015) studie som fokuserade på chefernas perspektiv av arbetsrelaterad stress hos personalgruppen. Temat sjuksköterskeyrkets värde ur organisatorisk- samhälls- samt personligt perspektiv

belyser också hur sjuksköterskeprofessionen och dess låga status är en faktor för en ökad upplevelse av arbetsrelaterad stress (Wadensten et al., 2009; Lim et al., 2011; Happel et al., 2013 & Adib Hajbaghery et al., 2012). Yrkets låga status med fokus på sjuksköterskors lön i relation till utbildning nämndes också av Sundeep (2015) vars syfte var att beskriva sjuksköterskors profession och dess olika delar.

Konklusion och implikation

Studien belyser tre teman inom kategorin arbetsrelaterad stress: Kommunikationens och personalrelationers betydelse av arbetsrelaterad stress, arbetsbelastningens betydelse för upplevelsen av arbetsrelaterad stress samt sjuksköterskeyrkets värde ur organisatoriskt-, samhälls- samt personligt perspektiv. Denna studie belyser genom dessa tre teman vikten av god kommunikation i personalgruppen, rimlig arbetsbelastning med möjligheter att ta rast, möjligheten till reflektion samt ett gott chefskap. Resultatet visar att arbetsrelaterad stress förekommer inom sjukvården och att kraven på sjukvårdspersonal har blivit allt högre. En försämrad kommunikation inom personalgruppen, hög arbetsbelastning med nedskärning av personal, ökat ansvar över fler patienter och försämrad arbetsmiljö gav ökad risk för arbetsrelaterad stress och påverkade sjuksköterskornas och även patienternas hälsa negativt. Sjuksköterskors hälsa och arbetsmiljö måste uppmärksammas och lyftas för att bibehålla god omvårdnad och vårdkvalité. Studiens resultat påvisar att det finns ett gap mellan lagstiftning och vad som förekommer i verkligheten.

Utbildning och kunskap inom ämnet arbetsrelaterad stress och dess påverkan på vården behöver lyftas. Ämnet behöver också lyftas inom olika forum och på olika nivåer i samhället för att skapa en debatt och öka möjligheterna till förändring. Vidare forskning inom området kan utföras utifrån bland annat patient- samt samhällsperspektiv för att utveckla kunskapen om arbetsrelaterad stress i omvårdnad och inom sjukvården.

Referenser

- *Adib-Hajbaghery, M., Khamechian, M & Masoodi- Alavi, N. (2012). Nurses' perception of occupational stress and its influencing factors: A qualitative study. *Iranian Journal of Nursing and Midwifery research*, 17(5), 352-359.
- Aiken, L, H., Sloane, D, M., Bruyneel, L., Van den Heede, K., Griffiths, P., Reinhard, B., Diomidous, M., Kinnunen, J., Kozka, M., Lesaffre, E. Mc Hugh, M, D., Moreno-Casbas, M, T., Rafferty, AM., Schwendimann, R., Scott, P, A., Tishelman, C., Van Achterberg, T., & Sermeus, W. (2014). Nurse staffing and education and hospital mortality in nine European countries: a retrospective observational study. *Lancet*, 383(9931), 1824-1830. Doi: 10.1016/S0140-6736.
- Arbetsmiljöverket. (2015). *Belastning och sociala faktorer vanligaste orsakerna till arbetssjukdom*. Hämtad 2016-03-17, från <https://www.av.se/halsa-och-sakerhet/halso--och-sjukvard/>
- *Barlem, L., D., Lunardi, V., Lerch, G., Tomaschewski, G., Silva de Silveria, R. (2013). Moral distress in everyday nursing: hidden traces of power and resistance. *Revista Latino-Americana de Enfermagem*, 21(1), 293-299. Doi: 10.1590/S0104-11692013000100002
- Billhult, A & Gunnarsson, R. (2012). Bortfallsanalys och beskrivande statistik. I I-M. Henricsson (Red), *Vetenskaplig teori och metod: Från idé till examination inom omvårdnad* (s. 302-314). Lund: Studentlitteratur AB.
- Carrier, J., Gardner, G., Dunn, S & Gardner, A. (2007). The Core role of the nurse practitioner: Practice, professionalism and clinical leadership. *Journal of Clinical Nursing*, 16 (10), 1818-1825. Doi: 10.1111/j.1365-2702.2007.01823.x.
- Dehghan- Nayeri, N., Ghaffari, F & Shali, M. (2015). Exploring Iranian Nurses' perceptions of missed nursing care: a qualitative study: a threat to patients and nurses' health. *Medical Journal of the Islamic republic of Iran*, 29 (276).
- Farquharson, B., Bell, C., Johnston, D., Jones, M., Schofield, P., Allan, J., Ricketts, I., Morrisson, K & Johnston, M. (2013). Nursing stress and patient care: real-time investigation of the effect of nursing tasks and demands on psychological stress, physiological stress, and job performance: study protocol. *Journal of Advanced Nursing*, 69(10), 2327-2335. Doi: 10.1111/jan.12090

- Forsberg, C & Wengström, Y. (2013). *Att göra systematiska litteraturstudier- Värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning*. Stockholm: Natur och Kultur AB.
- FOUU. Region Halland. (2015). *Hälsa på lika villkor 2014*.
- Gonge H., Jensen L.D. & Bonde J.P. (2002) Are psychosocial factors associated with low back pain among nursing personnel. *Work & Stress* 16 (1),79–87.
- Gustafsson, R. (2014). Stress, utbrändhet och utmattningssyndrom. I., Skärsäter (Red). *Omvårdnad vid psykisk ohälsa* (s. 55-76). Lund: Studentlitteratur AB: Lund
- Hast, A-S., DiGioia, A-M., Thomson, D & Wolf, G. (2013). Utilizing complexity science to drive practice change trough patient and family centered care. *Journal of Nursing and Administration*, 43(1), 44-49.
- *Happel, B., Dwyer, T., Reid- Searl, K., Burke, K., Caperchione, C &Gaskin, C. (2013). Nurses and stress: Recognizing causes and seeking solutions. *Journal of Nursing Management*, 21(4), 638-647. Doi: 10.1111/jonm.12037.
- International council of Nurses. (2012). Code of Ethics for Nurses. Hämtad 2016-03-02, från <http://www.icn.ch/who-we-are/code-of-ethics-for-nurses/>
- Jones, D., McLaughlin, M., Gebbens, C & Terhorst, L. (2015). Utilizing a scope and a span of control tool to measure workload and determine supporting resources for nurse managers. *The Journal of Nursing Administration*, 45(5), 243-249.
- Kangasniemi, M., Pakkanen, P. & Korhonen, A. (2015). Professional ethics in nursing: an integrative review. *Journal of advanced nursing*, 71(8), 1744-1757. Doi: [10.1111/jan.12619](https://doi.org/10.1111/jan.12619).
- Kinnunen- Amoroso, M. (2011). Finnish occupational Physicians' and Nurses' experience of work related stress management: A qualitative study. *Industrial Health*, 49(6), 774-778.
- Leka, S., Hassard, J & Yanagida, A. (2012). Investigating the impact of psychosocial risks and occupational stress on psychiatric hospital nurses' mental well-being in Japan. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 19(2), 123-131. Doi: 10.1111/j.1365/2850.2011.01764.x

- *Lim, J., Hempworth, J., & Bogossian, F. (2011). A qualitative analysis of stress, uplifts and coping in the personal and professional lives of Singaporean nurses. *Journal of advanced nursing*, 67(5), 1022-1033. Doi: 10.1111/j.1365-2648.2010.05572.x
- Lovink, H., Kars, C., Ginkel, M-V., Janneke, M., & Schoonhoven, L. (2015). Patients' experiences of safety during hemodialysis treatment - a qualitative study. *Journal of advanced nursing*, 71(10), 2374-2383. Doi: 10.1111/jan.12690
- Miller, P-E. (2008). The relationship between job satisfaction and intention to leave of hospice nurses in a four profit corporation. *Journal of Hospice and Palliative Nursing* 10(1), 54-56.
- *Nasrabadi, A, N., Seif, H., Latifi, M., Rasoolzadeh, N., & Emami, A. (2010). Night shift work experiences among Iranian nurses: a qualitative study. *International Nursing Review*, 56(4), 498-503. Doi: 10.1111/j.1466-7657.2009.00747.x
- Neuman, B & Fawcett, J. (2010). *The Neuman System models*. New Jersey: Prentice Hall.
- Pfetscher, A, S. (2014). Florence Nightingale: Modern Nursing. I. M, Raile Alligood (Red), *Nursing Theorists and their work* (s.60-78). St. Louis: Elsevier.
- Ramanujan, R., Abrahamson, K & Anderson, J. (2008). Influence of workplace demands on nurses' perception of patient safety. *Nursing and Health Sciences*, 10(2), 144-150. Doi: 10.1111/j.1442-2018.2008.00382.x
- Rainey, H., Ehrich, K., Mackintosh, N., & Sandall, J. (2015). The role of patients and their relatives in 'speaking up' about their own safety - a qualitative study of acute illness. *Health expectations*, 18(3), 392-405. Doi: 10.1111/hex.12044
- Selanders, L.C & Crane, P.C. (2012). The Voice of Florence Nightingale on advocacy. *Online Journal of Issues in Nursing*, 17 (1).
- SFS 1982:763. *Hälso- och sjukvårdslagen*. Stockholm: Socialdepartementet.
- SFS 2003:460. *Lag om etikprövning av forskning som avser människor*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- SFS 2010: 659. *Patientsäkerhetslag*. Stockholm: Socialdepartementet.

Sundeeep, M. (2015). Respect for nursing professional: Silence must be heard. *Indian Health Journal*, 67(5), 413-415. Doi: 10.1016/j.ihj.2015.07.003.

Tennant, C. (2001). Work- related stress and depressive disorders. *Journal of Psychosomatic Research*, 51(5), 697-704.

*Vagharseyyedin, S.A., Vanaki, Z & Mohammadi, E. (2011). Quality of work life: Experiences of Iranian nurses. *Nursing & Health Sciences*, 13(1), 65-75. Doi: 10.1111/j.1442-2018.2011.00581.x

Vanaki, Z., & Memarian, R. (2009). Professional ethics: beyond the clinical competency. *Journal of professional nursing*, 25(5), 285-291. Doi: 10.1016/j.profnurs.2009.01.009.

*Wadensten, B., Wenneberg, S., Silen, M., & Ahlström, G. (2009). A cross cultural comparison of nurses' ethical concerns. *Nursing ethics*, 15(6), 745-760. Doi: 10.1177/0969733008095385

Zarera, K., Negarandeh, R., Dehghan- Nayeri, N & Rezai- Adaryani, M.(2009). Nursing staff shortages and job satisfaction in Iran: Issues and challenges. *Nursing and Health Sciences*, 11(3), 326-331.

1998:204. *Personuppgiftslag*. Stockholm: Justitiedepartementet.

Tabell 1: Sökordsöversikt

Sökord	PubMed	Cinahl
Arbetsrelaterad stress	Workrelated stress (fritext)	Workrelated stress (fritext)
Stress	Stress (fritext)	Stress (MH)
Stress hos sjuksköterskor	Stress in nurses (fritext)	Stress in nurses (fritext)
Sjuksköterska	Nurs* Nurses (MeSH).	Nurs* Nurses (MH)
Upplevelse	Experience	Experience

Tabell 2: Sökhistorik

Datum	Databas	Sökord/Limits/ Boolska operatörer	Antal träffar	Lästa abstrakt	Granskade artiklar	Resultat artiklar
27/2	PubMed	Work related stress AND nurs* AND experience (all fields) Limits: Publication 5 years Full text available English	106	14	0	0
27/2	Cinahl	Work related stress AND nurs* AND experience (all fields) Limits: Publication 5 years Research article English	16	5	1	0
29/2	PubMed	Nurses (MeSH) AND experience (all fields) AND stress (all fields) Limits: Publication 5 years Full text available English	76	9	2	1
29/2	Cinahl	Nurses (MH) AND experience (all fields) AND stress (all fields) Limits: Publication 10 years Research article English	60	12	4	2
15/3	Cinahl	Stress (MH) AND nurses (MH) Limits: Publication: 5 years Research article English	24	5	1	1
15/3	PubMed	Stress (all fields) AND nurses Limits: Publication: 3 years Full text available English	230	18	1	1
18/3	PubMed	Stress in nurses (all fields) AND nurs* AND experience Limits: Publication 5 years, English Full text available	321	15	1	0
18/3	Cinahl	Stress in nurses (all fields) AND nurs* AND experience Limits: Publication 10 years Research article English	308	26	5	2

Tabell 3: Artikelöversikt

Artikel 1

Referens	Adib-Hajbaghery, M., Khamechian, M & Masoodi- Alavi, N. (2012). Nurses' perception of occupational stress and its influencing factors: A qualitative study. <i>Iranian Journal of Nursing and Midwifery research</i> , 17(5), 352-359.
Land Databas	Iran PubMed
Syfte	Att undersöka sjuksköterskors upplevelse av arbetsrelaterad stress och dess påverkansfaktorer.
Metod Design	Kvalitativ Semistrukturerade intervjuer
Urval	Totalt 19 sjuksköterskor från olika sjukhus deltog i studien. Inklusionskriterier för att vara med i studien var att deltagarna skulle ha minst två års arbetserfarenhet samt inte lida av någon psykisk sjukdom. Exklusionskriterier var missnöje, arbetserfarenhet mindre än två år, en dokumenterad psykisk sjukdom samt brist på sysselsättning vid tidpunkten för utförandet av studien.
Datainsamling	Forskaren besökte olika sjukhusavdelningar för att berätta om forskningsmålen, på plats så identifierades sjuksköterskor som uppfyllde deras inklusionskriterier och dessa sjuksköterskor uppmanades att delta i forskningen. Materialet samlades in via semistrukturerade intervjuer enskilt med deltagarna vid flera tillfällen och intervjuerna varierade mellan 35min- en timme. Intervjuerna inleddes med att deltagarna fick beskriva en normal arbetsdag. Därefter ombads de att uttrycka/förklara sina erfarenheter och uppfattningar (av alla typer och nivåer av stress på arbetet i sjuksköterskeyrket). Frågor ställdes som: Hur möter du som sjuksköterska stressen i ditt yrke? Vilka faktorer orsakade stress i ditt jobb?
Dataanalys	Intervjuerna spelades in på en MP3-spelare. Intervjuerna transkriberades sedan ordagrant och användes som primära forskningsdata. Analysen av data utfördes genom en innehållsanalys. Forskaren läste sedan igenom materialet och analyserade resultaten samt en kodning gjordes. Kodningen delades sedan in i olika kategorier och forskaren tolkade resultatet och skrev om det till en text.
Bortfall	Inget dokumenterat i studien.
Slutsats	Deltagarna definierade arbetsstress som ett tillstånd där sjuksköterskan är under en ständig press som gör att vårdkvaliteten försämras och att sjuksköterskans hemliv även påverkas. Studien lyfte fram flera teman, bland annat ”brist på erfarenhet”, ”värdighet och social status”, ”brist på sjuksköterskor” och patienternas tillstånd som faktorer som bidrar till en ökad arbetsrelaterad stress.
Vetenskaplig Kvalitet	85 % Grad I

Artikel 2

Referens	Barlem, L., D., Lunardi, V., Lerch, G., Tomaschewski, G., Silva de Silveira, R. (2013). Moral distress in everyday nursing: hidden traces of power and resistance. <i>Revista Latino-Americana de Enfermagem</i> , 21(1), 293-299. Doi: 10.1590/S0104-11692013000100002
Land Databas	Brasilien Cinahl
Syfte	Att känna till strategier för motstånd som antagits av vårdpersonal inför situationer med moralisk stress, ur ett etiskt perspektiv.
Metod: Design	Kvalitativ
Urval	Totalt 15 sjuksköterskor från ett universitets sjukhus i södra Brasilien deltog i studien.
Datainsamling	Datainsamlingen gjordes genom semistrukturerade intervjuer. Intervjuerna spelades in under 30 minuter mellan februari-juni 2011. Exempel på frågor: vilka strategier brukar du använda i situationer med moralisk stress i ditt dagliga liv?
Dataanalys	De inspelade intervjuerna omvandlades till text. Därefter plockades meningsbärande delar ut och kategoriserades efter sina likheter.
Bortfall	Bortfall angavs inte i studien.
Slutsats	Det uppfattades att vissa yrkesutövare använde etiska copingstrategier för att säkerställa och bevara sina professionella värderingar. Men många gånger möjlighet att vissa sjuksköterskor återgått till orörlighet och frånvaro av konstruktionen av etiska strategier för motstånd. Denna situation kan representera deras reducerade maktutövning och otillräcklig motståndskraft mot etiska problem, vilket bidrar till en intensifiering av sin osynlighet inom hälsoområdet. För att klara av de situationer som leder till moralisk stress där sjuksköterskor är yrkesverksamma och måste överstiga dimensioner uppenbar konformism som ibland de möter, möjligen fortfarande tro att lösningen på de flesta problem i det dagliga arbetet är i yrket själv och inte i deras relationer, vilket leder till handling i en isolerad och inte kollektivt sätt.
Vetenskaplig kvalitet	70 % Grad II

Artikel 3

Referens	Happel, B., Dwyer, T., Reid- Searl, K., Burke, K., Caperchione, C &Gaskin, C. (2013). Nurses and stress: Recognizing causes and seeking solutions. <i>Journal of Nursing management</i> , 21(4), 638-647. Doi: 10.1111/jonm.12037.
Land Databas	Australien PubMed
Syfte	Att identifiera stressfaktorer och hur de kan reduceras utifrån ett sjuksköterskeperspektiv
Metod: Design	Kvalitativ explorativ metod
Urval	Studien gjordes på ett sjukhus i Queensland. Totalt deltog 38 sjuksköterskor från olika vårdenheter. Beslutet att inkludera sjuksköterskor från olika avdelningar gjordes för att tidigare forskning visar att resultat från olika perspektiv kan öka rikedom i det insamlade materialet.
Datainsamling	Sex fokusgruppintervjuer gjordes med sjuksköterskor. Fokusgrupper valdes som datainsamlingsmetod för att underlätta en fördjupad undersökning av ämnet genom gruppinteraktion. Två öppna frågor ställdes för att styra den inledande diskussionen, vilka var: vilka är källorna till stress för dig i din omvårdnad på sjukhuset? och vad kan införas på din arbetsplats som skulle göra skillnad för den stress du upplever? De efterföljande diskussionerna påverkades av svaren från deltagarna.
Dataanalys	För att få ut så mycket information som möjligt av deltagarnas erfarenheter så användes en induktiv innehållsanalys. Varje medlem i forskningsteamet fick sedan en kopia av det insamlade materialet som de självständigt fick läsa igenom för att bilda sig en uppfattning. Materialet som samlats in kodades och grupperades för att bilda olika teman. Sedan träffades alla forskare för att diskutera det insamlade materialet och identifiera de teman som framkommit från varje forskare till konsensus uppnåddes.
Bortfall	Inget dokumenterat.
Slutsats	Sjuksköterskorna i studien lyfte fram bland annat ”hög arbetsbelastning”, ”dåligt stöd från chefer” och ”problem med personal” som faktorer som bidrar till en ökad arbetsrelaterad stress. Studien belyser behovet av att involvera sjuksköterskor i arbetet med att minska arbetsrelaterad stress.
Vetenskaplig kvalitet	79 % Grad II

Artikel 4

Referens	Lim, J., Hempworth, J., & Bogossian, F. (2011). A qualitative analysis of stress, uplifts and coping in the personal and professional lives of Singaporean nurses. <i>Journal of advanced nursing</i> , 67(5), 1022-1033. Doi: 10.1111/j.1365-2648.2010.05572.x
Land Databas	Singapore Cinahl
Syfte	Syftet med studien var att beskriva sjuksköterskors upplevelser av daglig stress och coping.
Metod: Design	Kvalitativ
Urval	Urvalet skedde genom att fråga två sjuksköterskor i Singapore om de ville vara med i studien och sedan genom dem rekryterades resterande personer genom en så kallad snöbollurvalsmetod. Totalt deltog 23 sjuksköterskor i studien.
Datainsamling	Datainsamlingen skedde genom två intervjuer med öppna frågor som skickades till sjuksköterskorna via e-post. Exempel på frågor vid intervju ett var: Kan du berätta om dina vardagliga problem? Om du är stressad vad gör du för att hantera det? Den andra intervjun skickades också ut via e-post med öppna frågor. Exempel på frågor var: När du är stressad över en viss fråga vad gör du för att hantera situationen? Om du kunde ändra något i världen för att göra det mindre stressande för dig, vilka tre saker skulle du göra?
Dataanalys	Intervjuerna analyserades av forskarna där specifika framträdande teman i varje text noterades. För att maximera giltigheten så gjorde två oberoende forskare analyser av materialet där enskilda intervjutexter och identifiering av teman analyserades. När inkonsekventa tolkningar uppstod togs en tredje forskare in för diskussion tills konsensus nåddes.
Bortfall	Bortfall angavs inte i studien.
Slutsats	Man kom fram till att erfarenheter av personlig stress och yrkesliv är ett stort problem för Sjuksköterskor i Singapore. Det framkom även att de behöver fokusera på att bygga starkare rapporter genom att tillhandhålla sociala nätverk där sjuksköterskor kan hitta emotionellt stöd från kollegor och chefer skulle det leda till högre kvalitet på vården och främja till en friskare arbetsplats.
Vetenskaplig Kvalitet	81 % Grad I

Artikel 5

Referens	Nasrabadi, A, N., Seif, H., Latifi, M., Rasoolzadeh, N., & Emami, A. (2010). Night shift work experiences among Iranian nurses: a qualitative study. <i>International Nursing Review</i> , 56(4), 498-503. Doi: 10.1111/j.1466-7657.2009.00747.x
Land Databas	Iran Cinahl
Syfte	Att beskriva iranska sjuksköterskors upplevelser av nattskiftsarbete.
Metod: Design	Kvalitativ
Urval	Studiedeltagarna bestod av 18 Iranska sjuksköterskor från fyra allmänna sjukhus. Alla sjuksköterskor hade examen i omvårdnad och minst 5 års erfarenhet av natt skiftarbete och var fast anställda.
Datainsamling	Datainsamlingen genomfördes med semistrukturerade intervjuer fördelat på två tillfällen per deltagare. Intervjuerna var baserade på en intervjuguide avseende de viktigaste frågorna av intresse för studien. Exempel på frågor är: Hur upplevde du ditt nattskiftsarbete? Vilka faktorer tycker du fungerar som en barriär och/eller drivkraft i ditt arbete? Den första intervjun som gjordes fokuserade på sjuksköterskornas arbetshistoria, bakgrund och individuella upplevelser av arbetet medan den andra fokuserade mer på att sjuksköterskorna fick beskriva sina upplevelser av nattarbete. Sjuksköterskorna fick även ta upp egna erfarenheter av sitt arbete.
Dataanalys	Materialet jämfördes noggrant för att identifiera gemensamma koder. Materialet lästes och diskuterades till forskarna nådde konsensus. Materialet delades in i allmänna teman med fokus på likheter och olikheter. Dataanalysen genomfördes i farsi men översattes sedan till engelska.
Bortfall	Bortfall angavs inte i studien.
Slutsats	Effekterna av skiftarbete påverkar människors hälsovanor och kan ge negativa hälsoeffekter. Information om trötthet, sömnbrist och hälsorisker bör ges ut till sjuksköterskor och man påpekade att nattskiftsarbete bör ingå som ett ämne i omvårdnad i elevernas kliniska utbildning i Iran, eftersom nattskift i praktiken erbjuder stora möjligheter för sjuksköterskor att lära sig mer och bli mer kunniga inom sitt område. Det rekommenderades även att varje skift bör omfatta vissa fria helger med minst två på varandra följande lediga dagar för att lindra de negativa effekterna av nattarbete.
Vetenskaplig Kvalitet	77 % Grad II

Artikel 6

Referens	Vagharseyyedin, S.A., Vanaki, Z & Mohammadi, E. (2011). Quality of work life: Experiences of Iranian nurses. <i>Nursing & Health Sciences</i> , 13(1), 65-75. Doi: 10.1111/j.1442-2018.2011.00581.x
Land Databas	Iran Cinahl
Syfte	Att beskriva sjuksköterskors upplevelse av kvalitet i arbetslivet
Metod: Design	Kvalitativ
Urval	Fjorton sjuksköterskor (åtta kvinnor, sex män) från två olika universitetssjukhus deltog i studien. Deltagarnas ålder varierade mellan 25-45 år och hade en varierad arbetslivserfarenhet mellan tre och tjuugoett år. De arbetade också heltid när studien genomfördes.
Datainsamling	Inspelade ostrukturerade intervjuer som pågick mellan 45-100 minuter med öppna frågor där deltagarna ombads att förklara sina upplevelser av arbetet. Frågor som ställdes var: Hur upplever du din kvalitet i arbetet? Vilka är de viktigaste faktorerna som du tror påverkar ditt arbetsliv?
Dataanalys	Datan analyserades med hjälp av kvalitativ innehållsanalys. Forskaren läste materialet flera gånger för att få en helhet. Sedan gjordes en identifiering av enheter och därefter en kodning av materialet där koder med liknande betydelse sorterades in i olika kategorier. Slutligen identifierades olika huvudteman ur materialet som skulle vara med i studien.
Bortfall	Inget dokumenterat bortfall i studien.
Slutsats	En slutsats av denna studie var att sjuksköterskorna som deltog i studien jämförde hög arbets kvalitet med att ha goda arbetsvillkor och att uppnå personliga förväntningar och mål.
Vetenskaplig Kvalitet	77 % Grad II

Artikel 7

Referens	Wadensten, B., Wenneberg, S., Silen, M., & Ahlström, G. (2009). A cross cultural comparison of nurses' ethical concerns. <i>Nursing ethics</i> , 15(6), 745-760. Doi: 10.1177/0969733008095385
Land Databas	Sverige Cinahl
Syfte	Att jämföra svenska och kinesiska sjuksköterskors upplevelser av etiska dilemman och arbetsplatsers nöd för att få fördjupad förståelse av utmaningar sjuksköterskor möter i olika kulturer.
Metod: Design	Kvalitativ
Urval	I studien deltog 41 sjuksköterskor varav 20 var ifrån Kina och 21 från Sverige.
Datainsamling	Kvalitativa intervjuer från tidigare empiriska studier ifrån Sverige och Kina låg till grund för studien och ytterligare intervjuer och begreppsanalyser genomfördes.
Dataanalys	Kvalitativa intervjuer från tidigare empiriska studier ifrån Sverige och Kina låg till grund för studien där man utfört intervjuer och begreppsanalyser. Resultat från tidigare forskning lästes och jämfördes med dem nya resultaten.
Bortfall	Bortfall ej dokumenterat i studien.
Slutsats	Resultatet visade att både de kinesiska och svenska sjuksköterskorna har ett krävande arbete. Sjuksköterskor från båda länderna hanterade likartade etiska dilemman som allvarligt sjuka patienter och möjlighet till att ge god vård men deras orsaker skildes åt. Även på arbetsplatsen hade de liknande erfarenheter om att sjuksköterskorna inte respekterades på ett professionellt sätt. Sätten att hantera stress på arbetsplatsen skilde mellan Kina och Sverige men strategierna för att koppla av efter jobbet var liknande. Det framkom i resultatet att både tvärvetenskapliga och organisatoriska relationer har en inverkan på etiska dilemman som uppstår i omvårdnaden.
Vetenskaplig kvalitet	85 % Grad I

Bedömningsmall för studier med kvalitativ metod

Carlsson, S. & Eiman, M. (2003). *Evidensbaserad omvårdnad – Studiematerial för undervisning inom projektet*

"Evidensbaserad omvårdnad – ett samarbete mellan Universitetssjukhuset MAS och Malmö högskola". Rapport nr 2.

BILAGA D

Malmö: Fakulteten för hälsa och samhälle, Malmö Högskola.

Poängsättning	0	1	2	3
Abstrakt (syfte, metod, resultat=3p)	Saknas	1/3	2/3	Samtliga
Introduktion	Saknas	Knapphändig	Medel	Välskriven
Syfte	Ej angivet	Otydligt	Medel	Tydligt
Metod				
Metodval adekvat till frågan	Ej angiven	Ej relevant	Relevant	
Metodbeskrivning (repetierbarhet möjlig)	Ej angiven	Knapphändig	Medel	Utförlig
Triangulering	Saknas	Finns		
Urval (antal, beskrivning, representativitet)	Ej acceptabel	Låg	Medel	God
Personer lämpliga för studien	Ej undersökt	Liten andel	Hälften	Samtliga
Bortfall	Ej angivet	> 20 %	5-20 %	< 5 %
Bortfall med betydelse för resultatet	Analys saknas / Ja	Nej		
Kvalitet på analysmetod	Saknas	Låg	Medel	Hög
Etiska aspekter	Ej angivna	Angivna		
Resultat				
Frågeställning besvarad	Nej	Ja		
Resultatbeskrivning (redovisning, kodning etc)	Saknas	Otydlig	Medel	Tydlig
Tolkning av resultatet (citat, kod, teori etc)	Ej acceptabel	Låg	Medel	God
Diskussion				
Problemanknytning	Saknas	Otydlig	Medel	Tydlig
Diskussion av egenkritik och felkällor	Saknas	Låg	God	
Anknytning till tidigare forskning	Saknas	Låg	Medel	God
Slutsatser				
Överensstämmelse med resultat (resultatets huvudpunkter belyses)	Slutsats saknas	Låg	Medel	God
Ogrundade slutsatser	Finns	Saknas		
Total poäng (max 48 p)	p	p	p	p

Grad I: 80% _____

Grad II: 70% _____

Grad III: 60% _____

Titel _____

Författare _____

P
%
Grad

Pauline Fridh

Alexandra Freij

Besöksadress: Kristian IV:s väg 3
Postadress: Box 823, 301 18 Halmstad
Telefon: 035-16 71 00
E-mail: registrator@hh.se
www.hh.se